

Torsdagen den 17 november

Kl. 13.00–15.04

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 27 oktober justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2016/17:102

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:102 Praktikplatser för asylsökande
av Désirée Pethrus (KD)

Interpellationen kommer att besvaras den 16 december.

Skälet till dröjsmålet är inbokade resor och engagemang som inte kan
ändras.

Stockholm den 15 november 2016

Arbetsmarknadsdepartementet

Ylva Johansson (S)

Enligt uppdrag

Susanne Södersten

Expeditionschef

Interpellation 2016/17:108

Till riksdagen

Interpellation 2016/17:108 Fördröjning av bredband på landsbygden
av Anders Åkesson (C)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 16 december 2016.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 16 november 2016

Näringsdepartementet

Peter Eriksson (MP)

Enligt uppdrag

Annica Sandberg

Departementsråd

§ 3 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
EU-dokument
KOM(2016) 709 till finansutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 10 januari 2017*.

Svar på
interpellationer

§ 4 Svar på interpellation 2016/17:90 om tillämpning av utvidgat strandskydd

Anf. 1 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Roland Gustbée har frågat mig om jag instämmer i att det kan finnas ett överutnyttjande av möjligheten att besluta om utvidgat strandskyddsområde. Han har även frågat mig vilka åtgärder jag i så fall avser att vidta för att komma till rätta med problemet.

Jag deltog för bara några veckor sedan i en interpellationsdebatt om det utvidgade strandskyddet med Roland Gustbées partikollegor Lars-Arne Staxäng och Lotta Finstorp. Frågan har den senaste tiden även varit aktuell i ett antal skriftliga frågor, bland annat en från Lotta Finstorp.

Som jag anfört i mina tidigare svar innebar 2009 års reform av strandskyddsreglerna bland annat att kravet för att en länsstyrelse ska få utvidga ett strandskyddsområde skärptes. Utvidgning får sedan dess endast ske om det behövs för att säkerställa något av strandskyddets syften.

I samband med reformen gav den dåvarande regeringen länsstyrelserna i uppdrag att se över och fatta nya beslut om utvidgade strandskyddsområden. Ett syfte med översynen var att bättre anpassa länens utvidgade strandskyddsområden till strandskyddets syfte att långsiktigt skydda både strandområdenas naturvärden och deras friluftsvärden. Bakgrunden var bland annat att flera äldre beslut om utvidgat strandskydd hade fattats innan syftet att skydda naturmiljön infördes i strandskyddsreglerna.

Enligt Naturvårdsverkets analys av resultatet av länsstyrelsernas översyn innebar översynen att den totala arealen utvidgat strandskydd minskade för landet som helhet. Detsamma gällde de enskilda arealerna i de allra flesta län. Kronobergs län hade enligt analysen precis samma areal före och efter översynen, och enbart i några få län kunde man se att arealen utvidgat strandskydd hade ökat.

Vad kan vi då läsa ut av det jag just har beskrivit? Jo, vi kan börja med att konstatera att både de bestämmelser om utvidgat strandskydd som vi har i dag och länsstyrelsernas översyn genomfördes på initiativ av den tidigare borgerliga regeringen. Vi kan även konstatera att översynen ledde till att det utvidgade strandskyddet minskade, både i landet som helhet och i merparten av de enskilda länen. För Roland Gustbées hemlän Kronobergs län innebar länsstyrelsens översyn ingen förändring av det utvidgade strandskyddet i länet, vilket enligt länsstyrelsen har haft samma omfattning sedan 1970-talet.

Jag blir mot denna bakgrund ganska förvånad över Roland Gustbées frågor i interpellationen. Mitt första inlägg i denna interpellationsdebatt får därför avslutas med samma besked som jag har gett i tidigare svar: Reger-

ingen har för närvarande inte för avsikt att se över länsstyrelsernas möjligheter att besluta om utvidgade strandskyddsområden. Däremot avser regeringen att se över reglerna om områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, de så kallade LIS-reglerna. Vi vill se en levande landsbygd som kan utvecklas samtidigt som ett attraktivt landskap kan bevaras och värdefulla naturmiljöer skyddas, och vi bedömer att det finns potential att utveckla LIS-instrumentet i det syftet. Syftet med översynen är att ytterligare främja landsbygdsutveckling i områden med god tillgång till stränder utan att de värden som strandskyddet långsiktigt syftar till att skydda riskerar att skadas.

Anf. 2 ROLAND GUSTBÉE (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka miljöministern för svaret.

Som statsrådet mycket riktigt påpekar innebär 2009 års reform av strandskyddet att kraven för att en länsstyrelse ska få utvidga ett strandskyddsområde skärptes. Därför är det mycket märkligt att arealen inte minskat i till exempel mitt hemlän Kronoberg. Faktum är att man sjö för sjö för sammanlagt 24 sjöar har fattat beslut om exakt samma gränser som man beslutade om med stöd av den gamla lagstiftningen. Med en reviderad lagstiftning hade man förväntat sig någon förändring. Själva syftet med reformen var ju bland annat att underlätta för byggande i strandnära lägen. Det ska naturligtvis inte ske okontrollerat utan med hänsyn såväl till behov av naturskydd som till allmänhetens behov av ett aktivt friluftsliv.

Sverige har 424 000 kilometer strand, enligt Statistiska centralbyrån. I de mer glesbebyggda delarna av landet handlar det om flera kilometer per invånare. Att den skyddade arealen i landet totalt sett har minskat är väntat, men många kommunpolitiker vittnar om att i deras kommun har det minskat inte blivit någon lättnad. Statsrådet själv beskriver ju att den totala arealen i några län till och med har ökat.

Det är bra att regeringen har för avsikt att se över reglerna om områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, men det är inte riktigt det interpellationen handlar om. Interpellationen handlar om hur länsstyrelserna fattar beslut med stöd av den nya lagstiftningen.

När länsstyrelser runt om i landet fattar förnyade beslut som leder till oförändrade eller till och med utökade arealer har man helt tydligt inte valt att följa lagstiftarens intentioner. Därför måste lagstiftningen ses över så att det blir bättre samstämmighet mellan tillämpningen och intentionerna.

Riksdagen har tillkännagivit för regeringen att strandskyddet behöver ses över så att förutsättningarna för byggande, boende och näringsverksamhet blir bättre. Min fråga är därför: När får vi se ett förslag från regeringen avseende strandskyddet?

Anf. 3 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! För att reda lite ordning i detta: Det fanns tidigare riktigt gamla beslut om strandskydd som hade fattats enligt den förrförra lagstiftningen, som var smalare. Sedan utvidgades lagstiftningen till att inkludera fler värden.

När lagstiftningen gjordes om igen beställdes en översyn av alla beslut. Då måste man rimligen ha förstått att det fanns ett antal beslut som var fattade enligt en gammal lagstiftning som var betydligt smalare. När översynen gjordes var det självklart att det skulle innebära vissa utvidgningar

eftersom omprövningen görs enligt gällande lag, som i förhållande till vissa av besluten är mer omfattande. Det kan inte ha varit en överraskning för den regering som beställde översynen. Det är en mycket väntad effekt.

Sedan har, precis som intentionen var, den areal av marken i landet som helhet som är skyddad med 300 meters strandskydd minskat. Men att det skulle bli olika effekter i olika delar av landet måste ha varit väntat. Annars måste jag undra vad den förra regeringen tänkte när den gjorde beställningen.

Det är också tydligt att den omfattande förändring som gjorts av strandskyddet har lett till stora och omfattande juridiska prövningar. Det har bland annat inneburit ett hundratal överklagandeärenden, som ligger på regeringens bord. Vi måste ha respekt, tycker jag, för den typen av juridiska processer och låta dem ha sin gång. Man tar en fråga i taget och angriper där det är viktigast.

Jag uppfattar att det finns en bred uppfattning att LIS-reformen inte har uppfyllt sitt syfte. Jag tycker att det är en god ordning att vi börjar med att se över den delen och gör det i syfte att nå ökat bostadsbyggande och god landsbygdsutveckling – med respekt för de naturvärden som ska skyddas. Jag vill verkligen framhålla att det är en god ordning att vi börjar i den delen och inte ser över 300-metersregeln innan den rättsliga prövningen av omprövningsbesluten är färdig. Det vore en förhastad styrning.

Anf. 4 ROLAND GUSTBÉE (M):

Herr talman! Under alliansregeringens tid genomfördes inte mindre än tre ändringar av strandskyddet. Det är riktigt att det tillkom kriterier som kunde motivera ett utökat strandskydd, samtidigt som kraven skärptes. Detta är en förklaring till att det har ökat på vissa ställen och minskat på andra.

Därför blir det väldigt märkligt när Länsstyrelsen i Kronobergs län fattar beslut om exakt samma: inte en ny sjö, inte en ny sträcka och inte heller några där man har minskat på strandskyddet. Det tycker jag är väldigt märkligt. Man kunde ha förväntat sig både nya områden och områden där det dras in.

Jag tror helt enkelt att man – vad det nu beror på, bemanning eller något annat – inte har orkat lägga ned den tid som behövs för att göra detta enligt lagstiftarens intentioner.

Det beslutas slentrianmässigt om 200 eller 300 meter utmed hela sjöars strandlinjer. Det är ganska uppenbart. Naturen har som bekant inga raka linjer, och det är inte heller så att skyddsvärd natur eller friluftslivets intressen sträcker sig precis 200 eller 300 meter runt en sjö. Det borde finnas variationer utmed den sträckningen.

Behovet av utveckling, bostäder och verksamhet är också viktigt. Utan utveckling blir det avveckling och avfolkning. Om landsbygden avfolkas finns det ju ingen som vill utnyttja de skyddade områdena för friluftsliv.

Statsrådet säger att regeringen har för avsikt att se över de så kallade LIS-områdena. Jag undrar än en gång: När får vi se något resultat av den översynen? Jag undrar också om statsrådet är beredd att ta något annat initiativ för att få en mer utvecklingsvänlig tillämpning av lagstiftningen i dess nuvarande skick.

Anf. 5 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Ledamoten ägnar tid i riksdagens kammare åt att recensera statliga myndigheters myndighetsutövning. Jag kommer inte att instämma i den kören. Vi har en mycket omfattande ordning för att pröva besluten. Just nu pågår ett hundratal ärenden om överklagande av enskilda beslut. Det arbetas väldigt hårt, och det ska ske i laga ordning.

Inom Regeringskansliet arbetar vi också som bäst med innehållet i uppdraget kring LIS-reglerna. Det är ju viktigt att vi verkligen lär av det som inte har fungerat i tidigare uppdrag och landar rätt denna gång så att vi når de syften vi är överens om: en levande landsbygd, möjlighet att bygga bostäder över hela landet, säkrad tillgång till relevanta områden för friluftsliv och säkrade naturmiljöer. Det är en svår fråga, och därför är det viktigt att landa rätt och inte upprepa tidigare misstag.

Strandskyddet var – det tycker jag också är värt att notera – en av de frågor som diskuterades inom ramen för de blocköverskridande bostadspolitiska samtalen. Moderaterna och övriga allianspartier valde att lämna samtalen och lämnade därmed också möjligheten till en bred överenskommelse om bland annat strandskyddet. Jag beklagar verkligen detta.

Men från regeringens sida har vi ändå valt att gå fram och lova en översyn av LIS-reglerna, som inte fungerar till fullo; det ger vi prioritet.

Anf. 6 ROLAND GUSTBÉE (M):

Herr talman! Landsbygden måste få möjlighet att utvecklas för att hela Sverige ska leva. Ett sätt att möjliggöra för landsbygden att växa av egen kraft är att öka möjligheten att bygga i strandnära lägen. Fler bostäder och fler jobb behövs i hela landet. Vi är på rätt väg sett till den totala utvidgade strandskyddsarealen, men det går för långsamt. Den positiva utvecklingen saknas dessutom helt på sina håll i landet.

Med 424 000 kilometer strand och en befolkning på strax under 10 miljoner invånare måste stränderna ses inte bara som en resurs för friluftsliv utan också för ett attraktivt boende och för verksamheter som kan dra nytta av ett strandnära läge.

Sverige har Europas högsta urbaniseringstakt. Det har mycket positivt med sig, men en levande landsbygd behövs för råvaruproduktion och biologisk mångfald och för alla de människor som föredrar timmar i skogen framför timmar på krogen. Vi måste också dra fördel av landsbygdens konkurrensfördelar och attraktivitet genom att tillgängliggöra och utveckla de bästa lägena, som ofta är strandnära.

Anf. 7 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Jag vill passa på att gå tillbaka och kolla varför vi har ett strandskydd. Det har sin bakgrund i 1950-talets bestämmelser om möjlighet att förbjuda bebyggelse i strandområden. På 90-talet tillkom syftet att skydda den biologiska mångfalden.

För min del skänker jag ofta, när jag reser i andra länder, en tacksam tanke till strandskyddet, när man kan bevittna hur människor exkluderas från värdefulla strandområden och hur naturvärden exploateras på ett kortsiktigt sätt. Samtidigt har vi, precis som ledamoten konstaterar, generöst med stränder i detta land, och det ska vi skatta oss lyckliga för.

Att landsbygden kan fortsätta utvecklas och att det innebär nya bostäder på landsbygden är vi brett politiskt överens om. Vi är också brett politiskt överens om att LIS-reformen inte har nått sitt syfte och närmast kan kallas ett misslyckande. Jag beklagar att vi inte kunnat gå fram brett med ett gemensamt uppdrag att se över detta, men regeringen prioriterar att göra en översyn för att verka för god utveckling i hela landet – med nya bostäder och skydd för både friluftslivet och naturvärden.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 5 Svar på interpellation 2016/17:104 om regeringens ställningstagande till det svenska skogsbruket

Anf. 8 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Eskil Erlandsson har frågat mig på vilka sätt regeringen avser att genomföra sin ambition att stärka allmänhetens delaktighet i naturvårdsarbetet, bland annat genom tillgång till miljöinformation, deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning så som det uttrycks i budgetpropositionen under utgiftsområde 17.

Eskil Erlandsson har vidare frågat mig vilka konsekvenser dessa åtgärder kommer att få för enskilda skogsägare, företag och skogsnäringen i stort. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Låt mig inleda med att regeringen anser att det är viktigt att säkra allmänhetens tillgång till miljöinformation, rättslig prövning och medverkan i beslutsprocesser. Sverige är sedan 2005 part i konventionen om tillgång till information, allmänhetens deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor, den så kallade Århuskonventionen. Konventionen är också en del av EU:s rättsordning.

Som part i konventionen ska Sverige garantera att allmänheten har rätt att ta del av miljöinformation och att, under de förutsättningar som anges i konventionen, delta i beslutsprocesser om miljön. Konventionen innehåller även bestämmelser som ger den berörda allmänheten tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

Sverige är skyldigt att se till att handlingar och underlåtelser av personer och myndigheter som strider mot miljölagstiftningen kan prövas av domstol eller i administrativ ordning. Med berörd allmänhet avses bland annat organisationer i det civila samhället som främjar miljöskydd.

Regeringen och departementen arbetar kontinuerligt med att stärka allmänhetens tillgång till miljöinformation, tillgång till rättslig prövning och medverkan i beslutsprocesser. På så sätt ökar allmänhetens medvetenhet om miljöfrågor. Syftet måste alltid vara att få fram ett så bra beslutsunderlag som möjligt.

Som ett led i arbetet med att förbättra tillgången till miljöinformation gav regeringen i mars 2016 Naturvårdsverket i uppdrag att vara utvecklingsmyndighet för smartare miljöinformation. Syftet är att miljöinformation ska användas i större utsträckning, bland annat för att möta klimatutmaningen och för att nå klimatmålen. Naturvårdsverket inriktar uppdraget på att stödja den omställning mot hållbarhet som redan pågår i samhället genom att ge organisationer och individer större möjligheter att delta

och påverka. Miljöinformation ska skapa engagemang och bidra till handling genom att vara lätt att hitta, förstå och vidareutnyttja.

Friluftsliv är ett allmänt intresse och en hörnsten i naturvårdspolitiken. Regeringen anser att Århuskonventionen är en viktig grund för att stärka arbetet med friluftspolitiken.

Det stämmer att regeringen vill stärka allmänhetens delaktighet bland annat vad gäller tillgång till rättslig prövning, men naturligtvis måste varje åtgärd föregås av en noggrann avvägning mellan olika intressen och utifrån sina respektive förutsättningar. Det är därför som frågan ingår i den rättsliga översyn av skogsvårdslagen som nu genomförs. Det finns exempel på frågor som bereds nu eller som redan har beretts av regeringen som rör allmänhetens tillgång till rättslig prövning, bland annat miljöorganisationers klagorätt i miljöbalken och rättsliga processer i relation till jakt efter vilda fåglar och stora rovdjur.

I den rättsliga översynen av skogsvårdslagstiftningen ingår bland annat att utredaren ska se över vilka krav som följer av Århuskonventionen när det gäller just allmänhetens tillgång till rättslig prövning av Skogsstyrelsens beslut och ställningstaganden att inte fatta beslut med anledning av underrättelser om avverkning med mera enligt 14 § skogsvårdslagen. Om utredaren bedömer att allmänheten har en sådan rätt till överprövning ska utredaren föreslå lämpliga författningsändringar. Utredaren ska även se över om det finns behov av att tydliggöra bestämmelserna om överklagande i skogsvårdslagen mot bakgrund av ett avgörande i Högsta förvaltningsdomstolen och lämna de förslag som bedöms vara lämpliga.

Regeringen avvaktar naturligtvis utredningens slutsatser.

Anf. 9 ESKIL ERLANDSSON (C):

Herr talman! Jag vill inleda med att tacka för svaret på min, som jag tycker, viktiga och väsentliga interpellation.

Låt mig, herr talman, konstatera att regeringen vill stärka allmänhetens delaktighet i naturvårdsarbetet bland annat genom tillgång till miljöinformation, deltagande i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning. Ja, det är vad regeringen skriver i en del av höstbudgeten – det är i delen om kulturpolitik, vilket jag, herr talman, ber att få notera.

Jag tycker, herr talman, att skrivningen är uppseendeväckande, inte minst med tanke på att regeringen i våras tillsatte en utredning där man – nu citerar jag – skulle identifiera behov och analysera om allmänheten ska ha rätt till överprövning av till exempel Skogsstyrelsens beslut.

Men i höstbudgeten inväntar man inte utredningens slutsatser, utan man slår alltså fast att man vill ge allmänheten de här befogenheterna. För det första, som jag ser det, föregriper regeringen sin egen utredning. För det andra – och det är inte minst viktigt – föregriper man det arbete som branschen har varit involverad i, bland annat i de referensgrupper som finns när det gäller att ta fram ett nationellt skogsprogram.

Men det allra allvarligaste är kanske inte att regeringen har en oförmåga att bereda frågorna rätt, utan det är faktiskt konsekvensen av det förslag som man vill genomföra, om det skulle bli verklighet. Som jag ser det följer det med äganderätten kommer att ställa till otroligt stora problem, inte bara för alla skogsägare i vårt land. Det handlar faktiskt om jätteproblem i alla de rättsprocesser som kommer att bli. Det är att betänka att det är i

storleksordningen 60 000 avverkningsanmälningar varje år i vårt land. Till detta kommer en minst lika stor mängd övriga åtgärder i vårt skogsbruk.

Om allt detta ska kunna prövas rättsligt av vem som helst – man använder ju ordet allmänhet – kommer påfrestningen på vårt rättssystem att bli på gränsen till obegränsad. Vilka följer detta kommer att få ekonomiskt är helt omöjligt att överblicka i det skede som vi är i just nu.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag i detta anförande säga att jag dessutom tycker att det som man föreslår är kontraproduktivt ur miljö- och klimatsynpunkt. Det svenska skogsbruket är oerhört viktigt för att vi ska få den gröna omställning som jag förutsätter att jag och nuvarande regering är överens om att vi ska gå mot. Biobaserade produkter och bränslen behövs ju för att vi ska klara den klimatomställning som vi måste göra för att kunna fortleva på den här planeten.

Slutligen kommer jag till min fråga: Kommer man verkligen att genomföra det man aviserar i höstbudgeten från regeringens sida, och tar man ingen hänsyn till andra konventioner och vår egen regeringsform som vi har i vårt land och har att leva efter?

Anf. 10 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Som jag redogjorde i mitt första anförande arbetar regeringen brett med det som har identifierats i Århuskonventionen om allmänhetens tillgång till miljöinformation och möjlighet att delta i beslutsprocesser.

Den här omstörtande, revolutionerande och farliga verksamheten, om man ska tro ledamoten, som vi sysslar med tänkte jag ge ett exempel på. En av de verksamheter som enligt ledamoten uppenbarligen är ett hot handlar om att vi avser att digitalisera delar av den miljöinformation som Naturvårdsverket har tillgång till, så att allmänheten kan hitta den, läsa den och dela den med varandra. Jag har väldigt svårt att förstå hur detta utgör ett hot mot svenska skogsägare.

Miljöinformation ska i enlighet med det uppdrag vi har gett till Naturvårdsverket, som är en av de saker som åsyftas i budgetskrivelsen, genom ny teknik göras mer lätthittad för allmänheten. Vi ser nämligen digitaliseringen som en möjlighet i miljöarbetet. Ny teknik kan innebära att insamling och analys av miljödata kan revolutioneras. Allmänheten, inte minst miljöorganisationer, kan göras bättre delaktig. Och de beslut vi fattar kan fattas på bättre underlag.

Vad gäller friluftspolitiken har den här regeringen, jämfört med den regering som Eskil Erlandsson var en del av, skärpt ambitionerna otroligt mycket. Man har stärkt friluftorganisationernas arbete. De jobbar med sådant som att ta ut barn i skogen och lära dem hur skogen fungerar. Det är också en del av vår breda friluftspolitik, där skogsfrågorna är en väldigt viktig del.

Sedan har vi en utredning som ser över just behovet av att eventuellt kunna överklaga vissa beslut som Skogsstyrelsen tar. Det är en följd av en dom. Den utredningen ska vi självklart inte föregripa. Hade jag svarat på frågan och börjat spekulera om vilka effekter det beslut som eventuellt kommer att läggas fram skulle ha hade jag gjort just det. Därför kommer jag självklart inte att göra detta. Vi behöver avvakta utredningen och sedan dra slutsatser. Vi ska inte börja med att sprida rykten och göra skogsägarna oroliga, kanske helt i onödan.

Anf. 11 ESKIL ERLANDSSON (C):

Herr talman! Jag noterar med beklagande att regeringen tycks ha för avsikt att genomföra det man skriver i budgetpropositionen. Jag förutsätter, herr talman, att kammaren, som de facto ska besluta om lag i det här landet, inte kommer att bifalla ett sådant förslag. Jag säger det eftersom vi har två andra lagstiftningar att följa.

Vi har till exempel en EU-stadga, som i sin artikel 17 säger: "Var och en har rätt att besitta lagligen förvärvad egendom, att nyttja den, att förfoga över den och att testamentera bort den." I vår egen regeringsform, som regeringen likaväl som vi alla har att leva efter står det: "Vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen."

Att i en budgetproposition skriva att man ska genomföra en reform som innebär att allmänheten, det vill säga vi alla, ska kunna få en rättslig prövning av hur någon förfogar över sin egendom anser jag vara, och nu upprepar jag mig, uppseendeväckande. Jag bara förutsätter att regeringen kommer att leva upp till vår egen regeringsform och den EU-stadga som reglerar vårt arbete och som vi är involverade i i Europeiska unionen.

Jag vill, herr talman, ha ett klart besked från regeringens företrädare i den här debatten om man ämnar genomföra det man skriver i sin budgetproposition eller ej.

Anf. 12 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Den skrivning i budgetpropositionen som åsyftas fanns med även i budgetpropositionen för 2016. Om ingen revolution eller stora intrång har skett i år, när vi kontinuerligt har arbetat med att förbättra tillgången till miljöinformation, bland annat genom att ge ett uppdrag till Naturvårdsverket att digitalisera de uppgifter man har, så att allmänheten kan hitta dem och dela dem med varandra. Detta är ett exempel på det kontinuerliga arbete som vi gör, och det är också ett exempel som tydligt talar om vad vi menar med att stärka allmänhetens tillgång.

Det som är uppseendeväckande i detta är att en före detta minister inte vet vad som är definitionen av allmänheten i Århuskonventionen. Det är väldigt väl reglerat. Det är inte nytt; det är en konvention som har gällt i många år, även under de år du hade ansvar, Eskil Erlandsson.

Det är också uppseendeväckande att stå och skrämman upp folk, inte minst skogsägare, genom lösa spekulationer. Det har varit känt länge att det finns en utredning som ska se över en specifik följd av en specifik dom. Man ska göra detta avvägt mot bland annat äganderätten. Det framgår mycket tydligt av instruktionen. Det är inga nyheter, och det är inget att skrämman upp skogsägarna för. Det är en process som pågår, och vi bör ta debatten när utredningen är färdig och inte spekulera och hitta på följder som vi inte vet någonting om.

Det är inte skrämmande att allmänheten ska få bättre tillgång till miljöinformation, att vi ska följa en internationell konvention som vi har skrivit på och att vi ska se till att säkra att allmänheten har möjlighet att överklaga de beslut som fattas. Det är inget annat än en god rättsordning.

I denna rättsordning har vi fått ett specifikt fall som nu utreds i god ordning. Varje åtgärd som eventuellt ska vidtas ska självklart avvägas mot olika intressen och förutsättningar. Det är just därför det görs en rättslig översyn av frågan.

Vi har ett stort engagemang för naturvård och skogsfrågor i vårt land, och det är flera organisationer som är engagerade. De utvärderingar som har gjorts av hur Århuskonventionen tillämpas i Sverige har kunnat konstatera att allmänhetens och organisationers deltagande i beslutsprocesser har lett till att beslutsunderlagen har fått ökad kvalitet och att besluten därmed har kunnat fattas på bättre grunder än om allmänheten inte var delaktig. Det är självklart något positivt och något vi från regeringens sida välkomnar och värnar.

De beslutsordningar vi har ska vara effektiva, rationella och rättssäkra. Århuskonventionen är en viktig del av det, men självklart har vi andra rättsgrunder också. De är oerhört viktiga, och varje beslut ska vara välvägt.

Jag måste säga att jag beklagar Eskil Erlandssons metod att hitta spöken i regeringens skrivelser och använda dem för att helt i onödan skrämma svenska skogsägare och måla upp att det skulle vara ett problem att vi digitaliserar miljöinformationen, så att allmänheten kan få tillgång till den.

Anf. 13 ESKIL ERLANDSSON (C):

Herr talman! Låt mig konstatera att miljöministern nu i alla sina inlägg har valt att prata om miljöinformationen. Det är inte detta jag har frågat om. Jag har frågat om regeringen har för avsikt att genomföra det man skriver i sin egen budgetproposition, nämligen att allmänheten ska ha tillgång till rättslig prövning av skogliga åtgärder. Jag tvingas konstatera att jag inte har fått något svar på det.

Låt mig avslutningsvis lägga till att varken Århuskonventionen eller rättspraxis uppställer tydliga, preciserade eller absoluta krav på att talerätten för miljöorganisationer eller allmänheten utvidgas, jämfört med i dag. Konventionen medger tvärtom en nationell anpassning enligt skrivningen i artikeln om talerätt – det är artikel 9.3, kan jag upplysningsvis säga. Regeringen behöver skilja på rättsligt motiv respektive sina politiska ambitioner i den här frågan, tycker jag.

Tack för den här debatten!

Anf. 14 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Den här debatten handlar om två saker som är väldigt olika och säkert svåra att skilja åt för den som lyssnar.

Det finns ett specifikt fall, som handlar om rättslig prövning av ett specifikt beslut som tas i Skogsstyrelsen. Detta utreds av en särskild utredare. Från regeringens sida föregriper vi inte den utredningen.

Den andra delen är en allmän, generell ambition om att i både friluftspolitiken, skogsvårdspolitiken och miljövården släppa in allmänheten. Då finns det begrepp som är definierade av Århuskonventionen och som är till för just detta. Det handlar om tillgången till miljöinformation och om möjligheten att, där det är relevant, kunna överklaga myndigheters beslut och få till stånd en rättslig prövning.

Från regeringens sida ser vi positivt på att allmänheten är engagerad i miljöarbetet i stort, och i naturvårdsarbetet och friluftsarbetet specifikt. Vi

har en generell ambition att hela tiden göra detta bättre och bland annat öka allmänhetens tillgång till information. Detta är inte ett hot mot dem som äger mark, sköter den väl och ofta gör det i samverkan bland annat med organisationer. Vår roll är att hitta en balans i denna samverkan.

Bättre information är en viktig del av det. Dialog är en otroligt viktig del. Vi ska inte leta efter problem där det inte finns några.

En generell ambition att öka allmänhetens engagemang i skogsfrågor är inte ett hot mot de kloka och duktiga skogsägare vi har i hela landet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.39 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 6 Statsministerns frågestund

Anf. 15 TALMANNEN:
Jag vill hälsa statsministern välkommen.

Tillfälliga uppehållstillstånd

Anf. 16 ANNA KINBERG BATRA (M):

Herr talman! Kära åhörare, publik och statsministern! Jag har med mig uppteckningarna från den förra frågestunden med statsministern. Då lät det så här:

”Man är naiv om man tror att den globala flyktingkrisen och effekterna av den för Sverige är över. Jag tycker att Sverige som en del i en långsiktigt hållbar migrationspolitik behöver ha just tillfälliga uppehållstillstånd och skarpare försörjningskrav och behålla dem.”

Jag själv ställde en fråga vid förra frågestunden. Då fick jag inget svar av statsministern, så jag ska ge honom möjligheten i dag igen. Vad tycker statsministern?

Anf. 17 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det blir samma svar som förra gången. Det finns en tillfällig lag. Den ska gälla den tid som riksdagen har kommit överens om. Det är ett beslut som är fattat här.

Det som kommer efteråt avgörs till stor del av den diskussion som pågår i Europeiska unionen. Den är viktig. Det är när vi får på plats en lagstiftning i Europeiska unionen, där alla medlemsstater tar sitt ansvar, som

Prot. 2016/17:30

17 november

Svar på
interpellationer

Statsministerns
frågestund

vi får möjlighet att göra ett ännu bättre arbete i migrationsfrågorna. Det avgörs till en del av den globala diskussionen, eftersom UNHCR har ett mandat att utveckla migrations- och flyktingfrågor på den globala nivån.

De frågorna återstår, och dem avgör inte Sverige ensamt. Frågorna får tas vidare utifrån dessa förutsättningar. Vi har som inriktning att vi ska stå upp för asylrätten. Det ska vara en ordnad invandring och migration, och det ska vara ordning och reda i mottagandet. Det är våra huvudpelare.

Anf. 18 ANNA KINBERG BATRA (M):

Herr talman! En sak statsministern hade kunnat göra är att tala om hur han ser på frågan. Många undrar hur det ska bli när den tillfälliga lagen löper ut.

En sak Sveriges statsminister hade kunnat göra är att tala om för denna kammare hur han prioriterar, vad han vill ska hända på Europeanivå och i Sverige. Det är ett val Stefan Löfven gör eller inte.

Jag provar ändå att fråga igen: Ska Sverige behålla ett system med en långsiktigt hållbar migrationspolitik med tillfälliga uppehållstillstånd, eller tycker Stefan Löfven att vi inte ska göra det? Ett enkelt ja eller nej på frågan är väl det minsta vi kan begära om man ska leda ett land i en viktig fråga i en orolig värld.

Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag berättade just hur vi ser på frågan. Inriktningen är att vi ska stå upp för asylrätten, vi ska ha ordning och reda i vårt mottagande och vi ska ha en reglerad invandring.

Det finns en tillfällig lag. Då är naturligtvis avsikten att gå tillbaka till den lag som fanns tidigare, men det pågår också – som Anna Kinberg Batra borde känna till – en viktig diskussion i EU. Där har den svenska regeringen hela tiden drivit att alla medlemsstater måste ta ansvar för flyktingmottagandet. Det finns nu sju rättsakter föreslagna från kommissionen. De håller på att behandlas i respektive medlemsstat.

Utfallet av denna behandling kommer också att påverka svensk lagstiftning. Det är Anna Kinberg Batra också medveten om. Denna fråga är mer av partipolitisk retorik än något annat.

Vi ska se till att det är ordning och reda i mottagandet. Vi kommer dessutom att stifta lagar som är beroende av hur EU:s lagar ser ut.

Regeringens framtida migrationspolitik

Anf. 20 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Min fråga är lite på samma tema.

Förra höstens invandringskaos har flyttat debatten i en helt annan riktning än den vi är vana vid när det gäller migrationsfrågorna. Även de gamla partierna i riksdagen har insett att det trots vad man tidigare har sagt finns en gräns för vad vårt land klarar av.

Det har vidtagits vissa åtgärder – långt ifrån tillräckliga, men ändå. De åtgärderna har haft ett brett stöd i riksdagen. Det är väl ett steg i rätt riktning.

Om man lyssnar på debatten i dag kan man lätt få intrycket att gränsen är stängd; det kommer ingen mer till Sverige i dag. Så är det inte. Det är helt enkelt inte sant. Det är en falsk bild.

Migrationsverkets senaste prognos som kom för ungefär tre veckor sedan talar om att det de närmaste fyra åren kan komma närmare en kvarts miljon ytterligare asylsökande till Sverige. Det här visar tydligt, herr talman, att regeringens åtgärder är långt ifrån tillräckliga.

Minst lika alarmerande är det som sedan följer av en stor asylinvandring, nämligen anhöriginvandringen. Migrationsverkets senaste prognos visar drygt 300 000 anhöriga de närmaste fyra åren. Inte minst mot bakgrund av hur debatten har låtit det senaste året förstår vi alla att detta kommer Sverige inte att klara.

Kommer regeringen den här gången att vidta tillräckliga åtgärder i tid för att undvika ett nytt invandringskaos i vårt land?

Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Regeringens besked har hela tiden varit att det var en mycket exceptionell situation förra hösten. Därför vidtogs de åtgärder som vidtogs. Det var riktigt. En dramatiskt minskad mängd människor söker sig till Sverige, och fler söker sig till andra länder.

Beskedet är också att vi inte ska tillbaka till den situationen. Migrationen måste fungera i Sverige och ha legitimitet bland befolkningen. Vi ska inte tillbaka dit.

Nu fortsätter både gränskontroller och id-kontroller. Sedan har vi kommit överens om regler som ska gälla för anhöriginvandring, grunderna för tillfälliga uppehållstillstånd och så vidare. De bestämmelser som finns gäller. Vi får hålla oss till dem.

Anf. 22 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Kommit överens har vi inte gjort. Det är möjligt att statsministern har kommit överens med några, men jag är inte överens. Jag vill gå mycket längre. Jag menar att det är påkallat att gå mycket längre.

I Migrationsverkets prognos talas det om att över en halv miljon människor kan komma till vårt land de närmaste fyra åren. Det är många människor.

Ja, åtgärder har vidtagits. Det är tillfälliga åtgärder och otillräckliga åtgärder. Åtgärderna för anhöriga gäller inte alls särskilt många av dem som kom under den värsta perioden – bara några av dem. 150 000 av de asylsökande som kom under 2015 är undantagna från de nya reglerna. Det är oroväckande.

Herr talman! Jag ställer därför min fråga igen. Är statsministern beredd att den här gången vidta åtgärder i tid för att undvika ett nytt kaos?

Anf. 23 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag upprepar gärna mitt svar: Vi ska inte tillbaka till den situation som rådde i fjol. Det finns bestämmelser för hur detta ska skötas. Det är klart att Jimmie Åkesson aldrig blir överens. För Jimmie Åkesson är det kaos oavsett om *en* kommer till landet utifrån eller om det är *tusen*. Det är alltid kaos – alltid för mycket.

Migrationsverkets prognos är betydligt lägre. Vi kan i den senaste prognosen se vad Migrationsverket faktiskt tror.

Det Sverigedemokraterna föreslår i minskade insatser för etablering skulle skapa kaos. Det Sverigedemokraterna föreslår i neddragningar i den svenska välfärden skulle skapa kaos. Jo, det är precis så det är. Varenda gång jag säger någonting här skakar Jimmie Åkesson på huvudet. Du får faktiskt någon gång stå upp för den politik ni för. Er politik skulle skapa kaos i det svenska samhället. Dit ska vi inte!

(Applåder)

Den nationella samordningen mot hedersrelaterat våld och förtryck

Anf. 24 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! ”Trots att jag fått betala ett så högt pris så ångrar jag inte att jag tog mitt beslut att ta min frihet och gå.”

I helgen är det 15 år sedan Fadime stod i riksdagens talarstol. Det är 15 år sedan hon blev en röst för de utsatta tjejer som lever under förtryck och hot och riskerar att dödas av sina familjer. Det är 15 år sedan hon bedrev sin kamp för att få leva ett helt vanligt liv i Sverige. Hon accepterade inte förtrycket och de fruktansvärda övergrepp som sker i hederns namn. Fadimes öde berörde oss då och berör oss fortfarande.

Tyvärr är frågorna fortfarande lika aktuella. Vi måste visa att det inte finns någon plats för hedersförtryck i vårt samhälle. Att regeringen nu följer riksdagens och Centerpartiets uppmaning att skärpa straffen för hedersbrott är välkommet. Att lyfta upp frågan är helt nödvändigt.

I över tio år har den nationella samordnaren för hedersförtryck på Länsstyrelsen Östergötland haft i uppdrag att förhindra hedersvåld. Verksamheten är väl fungerande. Det finns en spetskompetens, ett stort nätverk av särskilda kontaktpersoner och möjlighet för utsatta barn, flickor och kvinnor att få hjälp.

Det som gör mig orolig är att regeringen förmodligen väljer att avskaffa den nationella samordnaren och låta den uppgå i den nya, mycket symboliska, jämställdhetsmyndigheten.

Jag är uppriktigt oroad över vad det kommer att innebära för de kvinnor som utsätts för grov kriminalitet och grovt våld att denna verksamhet läggs ned. Viktiga nätverk kan slås sönder och kompetens riskerar att tappas för att man gör denna systemförändring.

Hur kan statsministern säkerställa att denna flytt inte påverkar och försämrar det arbete för utsatta barn, flickor och kvinnor som har byggts upp under ett decennium?

Anf. 25 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tackar Annie Löof för frågan. Det är en mycket viktig fråga. Det är en jämställdhetsfråga och en människovärdesfråga.

För egen del stör jag mig alltmer på uttrycket hedersvåld. Jag kan inte se något hedersamt i våld över huvud taget, oavsett vilken grund det har.

Vi har en jämställdhetsstrategi, och den ska också förbygga, förhindra och beivra våld.

Även med det som har gjorts de senaste tio åren är detta, precis som Annie Löof säger, inte över. Dessvärre upplever fortfarande många detta våld, och då måste något göras.

En slutsats vi kan dra är att det har gjorts rätt mycket, och den förra regeringen förtjänar ett erkännande för att man gjorde ett antal bra saker och satsade mycket resurser. Men utvärderingen visar att det inte är mycket som blir beständigt. Det blir för mycket projekt och tillfälligt. Det håller inte. Vi måste ha ett mycket mer strukturerat och ihållande arbete för att vända detta.

Därför tror vi på en myndighet. Precis som på alla andra samhällsområden kommer den att ha i uppdrag att se till att vi får ett strukturerat, systematiskt arbete och en kunskapsinhämtning och uppföljning. Då lär vi oss att förbättra detta hela tiden och ger polisen, sjukvården och rättsväsendet bättre kunskap och bättre förmåga att hantera dessa frågor så att vi någon gång kommer bort från att kvinnor utsätts för våld, inte minst så kallat hedersvåld.

Det är skälet till denna myndighet, och det är självklart meningen att det ska bli bättre. Det ska bli mer strukturerat och sammanhållet.

Anf. 26 ANNIE LÖÖF (C):

Herr talman! Visst är det en fråga om jämställdhet, men det handlar också om kriminalitet. Det handlar om att flickor, pojkar och kvinnor utsätts för grovt våld, vilket är helt oacceptabelt.

Det finns en oro i samhället för att man ska lägga ned det mycket framgångsrika arbete som har gjorts för att bygga upp ett nätverk med kontaktpersoner. Det gäller också det konkreta, handfasta arbete som den nationella samordnaren har gjort för att hjälpa dessa utsatta barn och kvinnor i landets kommuner. Jag är genuint oroad över att detta arbete ska gå till spillo.

Det är viktigt att man skärper straffen, satsar på utbildning och fördjupar kartläggningen. Allt det som Centerpartiet och Alliansen har drivit på det senaste året är viktigt.

Jag är orolig för att de utsatta kvinnorna kommer att få stå för notan när regeringen väljer att avskaffa samordnaren och flytta över detta till den symboliska jämställdhetsmyndigheten. Vad svarar Stefan Löfven på det?

Anf. 27 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tycker att det är konstigt att så fort vi ska ha en myndighet som ska strukturera ett arbete, samla in kunskap och följa upp på jämställdhetsområdet är det symboliskt.

Det är ju så här Sverige till stor del sköts. Vi har en lagstiftande församling, vi tar resurser och sedan säger vi till myndigheterna att de får se till att verksamhetsområdet utvecklas och fungerar till det som det syftar till. Så är det också på jämställdhetsområdet.

Som jag sa visar ett antal uppföljningar att det inte har satt sig så bra som det skulle. Bra satsningar har blivit tillfälliga projekt som pysar ut och försvinner, och sedan händer inget mer. Vi måste ha ett mycket mer systematiskt arbete. Vi ska bort från detta.

Det är inte okej att flickors och kvinnors liv begränsas och att de utsätts för våld. Vi måste bort från det, och därför gör vi en allvarlig ansats för det och tillsätter också resurser. Detta måste få ett slut.

(Applåder)

Anf. 28 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! För många svenskar är otrygga arbeten vardag. Man kan ha tillfälliga anställningar eller gå på vikariat. Andra har anställningar som de faktiskt inte kan leva på. De kanske är timanställda eller har en deltid som de inte kan försörja sig eller, ännu mindre, sin familj på. Så ser vardagen ut för kanske hundratusentals svenskar.

Vi ser också att företag sätter i system att ha otrygga anställningar eller att använda timanställningar och deltider. En trend är att vissa företag bara vill ha deltidsanställda. Tyvärr missköter sig även offentliga arbetsgivare och statliga företag. Ofta är det i branscher med låga löner. Handeln är ett typexempel med mycket deltider.

Detta gör att den anställde måste jaga timmar. Man måste vara till hands och vara redo att arbeta när arbetsgivaren kallar. Det skapar otrygghet och ett osunt beroende till arbetsgivaren. Det gör det svårt att planera sitt liv. Det gör det också svårt att få banklån och annat.

Detta kan vi göra något åt. Det rimliga är att man har en tjänst som motsvarar den tid man faktiskt arbetar. Många deltidsanställda har en tjänst som är mycket mindre än den faktiskt arbetade tiden.

I avtalsrörelsen drev Seko att man skulle få ett avtal om att reglera denna mertid. I Norge har man sedan 2013 en lagstiftning om att de som har arbetat mer än sin deltidstjänst under året har rätt att skriva upp tjänsten så att det blir mer tid. Det är en stor fördel för de anställda.

Jag ser detta som ett stort steg på vägen mot rätten till att arbeta heltid. Det är en rätt som ska finnas för den som så önskar i både privat och offentlig sektor.

Är statsministern beredd att ta initiativ till en lagstiftning som liknar den norska och gör att vi kan stävja missbruket av låga deltidsanställningar för löntagare som egentligen arbetar betydligt mer?

Anf. 29 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! I mycket delar jag denna oro för hur arbetsmarknaden utvecklas. Just nu kan vi se en något mindre andel deltider och tillfälliga anställningar, men det är givetvis långt från tillfyllest för alla som vill ha heltid.

Jag är också rädd för att vi ska se den utvecklingen som finns i USA med så kallade job gigs. Ungefär som en musiker får man ett gig och får hoppa in och jobba några timmar. Det är ingen bra utveckling för arbetsmarknaden, och vi vill inte se den i Sverige.

Vi har vidtagit ett antal åtgärder. Vi har förändrat lagen om anställningsskydd, som begränsar visstidsanställningar. Det blev kanske inte precis så som vi ville ha det men så som det var möjligt med dagens parlamentariska läge. Man får ta hänsyn till att det finns ett visst parlamentariskt motstånd – dessvärre, för jag tycker att vi ska kunna ha tryggare anställningsförhållanden.

SKL har slutit ett kollektivavtal med Kommunal och ska börja ett systematiskt arbete för att kommuner och landsting ska erbjuda heltidsanställningar, som ska vara normen.

Vi har kommit överens i regeringen och tillför nu resurser för att de timanställda inom Kommunal ska få möjlighet till utbildning och därmed få mycket större möjligheter att komma in som undersköterska och få en tillsvidareanställning. Detta gör vi för att förbättra villkoren.

Vi måste vara alerta. Jag vill föra en dialog med parterna om vad som är en rationell arbetsmarknad och vad som kommer att skapa efterfrågan på arbetskraft i framtiden eller, rättare sagt, hur man får arbetskraften att komma just till en själv. Är det med de sämsta och mest otrygga arbets- och anställningsvillkoren, eller är det med bättre arbetsvillkor? Jag tror på det senare.

Anf. 30 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Jag är överens med regeringen om de förbättringar som gjorts – jag tycker att de är viktiga och nödvändiga. Men jag hade önskat att regeringen var mer offensiv, för det finns mycket kvar att göra.

Vi har ett stort missbruk av bemanningsföretag, som ersätter ordinarie anställda. Där kommer i praktiken inga initiativ i dag. Vi har kvar anställningsformen allmän visstid, som är gjord för otrygga jobb utan motivering av varför man inte får fast anställning. Jag tycker att den är orimlig i sak.

Jag tycker att det är rimligt att även de privat anställda har en utveckling som gör att de går mot rätten till heltid, och då är förslaget om att reglera mer tid ett praktiskt och konkret förslag som ger löntagarna större rätt mot arbetsgivare som inte vill ge dem rimliga anställningsvillkor.

Jag vill rikta en stark uppmaning till regeringen att lägga fram lite vasare förslag och ta lite mer strid i dessa frågor.

Anf. 31 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Återigen: Lagar antas i denna riksdag, och det krävs majoritet för att de ska antas. Det är den främsta förutsättningen. Man kan inte lägga fram vilka förslag som helst. De blir helt enkelt inte antagna, och det för inte saken framåt.

Eftersom vi nu har ett avtal på den offentliga sidan mellan SKL och Kommunal vill jag poängtera att Handels i första hand söker en avtalslösning. De menar att det är den bästa lösningen, som går att anpassa till deras verklighet. Jag tror att den bästa lösningen i längden är att parterna får hantera detta, för de kan se vad som behövs hos just dem. Det är inte säkert att förhållandena är alldeles lika.

Avslutningsvis kommer vi alltid att behöva ha en ordning på arbetsmarknaden som både hanterar behovet vid upp- och nedgångar och ger löntagarna den trygghet de bör ha och som jag menar är det bästa för en långsiktigt hållbar utveckling.

Uthyrning av hamnen i Slite till ryska staten

Anf. 32 JAN BJÖRKLUND (L):

Herr talman! Den ryska staten med Vladimir Putin i spetsen vill hyra hamnen i Slite under lång tid. Slite hamn är kraftigt upprustad och moderniserad och är numera en stor hamn. Den ligger på Gotlands ostkust, och bakgrunden är att man vill bygga en gasledning i Östersjön.

Att en stor hamn på Gotland ska hyras av ryska staten är självfallet något som får många att höja på ögonbrynen. Sveriges överbefälhavare har avrått från att genomföra detta, mot bakgrund av den kraftigt ökade ryska militära aktiviteten i Östersjön, som är en del i den aggressiva utrikespolitik som Ryssland nu för gentemot Västeuropa och vår del av världen.

Det är kommunstyrelsen på Gotland som avgör om hamnen ska hyras ut. Den socialdemokratiska ledaren Björn Jansson har nyligen sagt att man tänker fullfölja uthyrningen och att det inte ankommer på Gotlands kommun att göra säkerhetspolitiska bedömningar. Jag beklagar den inställningen.

Man kan möjligen förstå att de tycker att det är någon annan som ska göra de säkerhetspolitiska bedömningarna. Men nu har landets överbefälhavare gjort en säkerhetspolitisk bedömning, och Gotlands kommuns vilja att hyra ut står därmed mot överbefälhavarens avrådan. Som Björn Jansson, socialdemokratisk kommunstyrelseordförande på Gotland, säger: Frågan ligger nu på regeringens bord. Möjligen gör den inte det formellt – Gotland kan ju hyra ut – men i realiteten är det regeringen som måste ingripa om detta ska förhindras.

Min fråga till statsministern är: Är det lämpligt att den ryska staten hyr en stor hamn på Gotland?

Anf. 33 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är precis detta perspektiv som vi har störst dubier om i detta projekt. Vi har diskuterat Nord Stream 2 flera gånger i olika omgångar och konstaterat att många av de saker som projektet handlar om i stort sett ligger utanför vårt beslutsutrymme, eftersom ledningen inte ska dras på vårt territorialvatten. Men i den stund det handlar om aktivitet på vår mark blir det ett helt annat perspektiv. Jag har sagt att vi måste se över frågan rejält, och det gör vi också ur ett rent säkerhetsperspektiv. Det pågår.

Vi ska dock påminna oss om vilken lagstiftningsgrund vi har för vad vi kan göra. Det är ingen tvekan om att detta är en fråga som vi måste hantera med största vaksamhet, inte minst efter det att vi har graderat upp försvaret på Gotland. Detta arbete pågår, och vi undersöker frågan noggrant.

Anf. 34 JAN BJÖRKLUND (L):

Herr talman! Det låter möjligen som en öppning, men det är väldigt otydligt från statsministern. De undersöker det noggrant, men det är inte så gott om tid. Under december månad ska de politiska nämnderna på Gotland börja fatta beslut. Liberalerna och Moderaterna säger nej, trots att det innebär minskade intäkter för Gotlands kommun – ryssarna betalar ju hyra. Men de säger nej. Socialdemokraterna och övriga partier säger dock ja, och det gör att det finns en majoritet för att driva igenom detta. Kommunstyrelsens ordförande verkar inte ändra sig.

Om regeringen inte tar ställning eller bara gör några vaga uttalanden, som Stefan Löfven nu gjorde, hjälper det inte. Gotlands kommun kommer att hyra ut. Det finns flera sätt att stoppa detta. Till sist kan vi lagstifta om det. Ett annat sätt är att Stefan Löfven ringer till den socialdemokratiska ledningen på Gotland, tar dem i örat och berättar var skåpet ska stå. Det är

en säkerhetspolitisk bedömning som måste göras, och det är regeringen som måste göra den.

Stefan Löfven! Ge inte nyckeln till Slite hamn till Vladimir Putin!

Anf. 35 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det kommer aldrig att ske. Nu är det fråga om vilka aktiviteter som ska ske eller inte i Slite hamn.

Vi har att förhålla oss till en lagstiftning. Det tror jag att Jan Björklund inser, för han har själv suttit i en regering som godkände Nord Stream 1. Det är helt riktigt att situationen är förändrad på grund av att vi har fört ut militära resurser på Gotland.

Jag kan inte här och nu redogöra offentligt för exakt vad vi gör, men som jag sa är det denna fråga vi har störst dubier om i detta projekt – hur vi ska säkerställa svenska säkerhetsintressen i hamnen. Det kan röra andra hamnar också, så det gäller att bevaka hela denna fråga. Vi måste göra det på det sätt som en regering ska – genom att följa lagar och bereda ärendet. Det är detta vi håller på med.

Regeringens påstående om resursanvändningen inom LSS

Anf. 36 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Regeringen har smygvägen påbörjat en åtstramning av LSS, den assistans som ger stöd till ett värdigt liv för personer med omfattande funktionsnedsättningar – en enormt viktig frihetsreform.

Nu hör vi nästan dagligen om konsekvenserna av regeringens åtstramning. Personer som har haft samma behov under lång tid nekas nu assistans trots att inget har förändrats i deras funktionsnedsättning. En oro sprider sig. Personer som behöver fler timmar vågar inte söka fler av rädsla för att bli av med hela assistansen.

För inte så länge sedan stod statsministern i denna kammare och sa att regeringen inte har fattat några som helst beslut i frågan. Det är bara det att regeringen *har* fattat ett regeringsbeslut – en order i ett regleringsbrev som kräver att Försäkringskassan ska bryta utvecklingen av antalet timmar i assistansen.

Påkomna med att utan debatt, utan remisser och utan propositioner och via hård myndighetsstyrning strama åt denna rättighet har regeringen försökt måla upp en bild av ett omfattande resursslöseri. I den särskilda riksdagsdebatt som på Kristdemokraternas begäran hölls om assistansersättningen sa ansvarigt statsråd: ”Jag vidhåller att det är ett problem att kanske 10 procent av 30 miljarder används till reklam och sponsring.”

Min fråga till statsministern är därför: Är denna av regeringen framförda uppgift – att 3 miljarder används till reklam och sponsring – korrekt, och vilket underlag har denna uppgift i så fall hämtats från? Jag ställer frågan eftersom detta har framförts av ansvarigt statsråd som ett skäl till att Försäkringskassan nu genomför nedskärningar i assistansen. Därför blir svaret viktigt.

Prot. 2016/17:30

17 november

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Till att börja med är det direkt felaktigt att påstå att jag har sagt att vi inte har fattat några beslut. Vi har fattat beslut om regleringsbrev. Men vi har inte fattat beslut om att människor som har rätt till LSS inte ska få det. Några sådana beslut har över huvud taget icke fattats. Det har inte fattats något beslut om ändring av lagen. Detta är en viktig rätt för individen.

Om de borgerliga partierna är så bekymrade, vilket man kan ha anledning att vara beroende på ett par domar som antagligen har förändrat Försäkringskassans beslut eftersom de har varit prejudicerande, kan jag säga att ansvarigt statsråd snabbt har agerat och sagt att Inspektionen för socialförsäkringen nu får kolla upp och analysera om det är så. I så fall finns det anledning för oss att vidta åtgärder, så att dessa människor får det som de har rätt till.

Men om de borgerliga partierna är så bekymrade borde de ha tittat på sin egen historik. Hur var det under de borgerliga åren? Antal avslag ökade hela tiden. Då hände ingenting på den borgerliga kanten, och då var det inga varningsklockor som ringde. Då var ni nöjda. Vi följer upp detta mycket noga.

Vi har fått uppgiften att man gör bedömningen – jag kommer inte ihåg exakt vilken källa den kommer från, det kan vara Försäkringskassan men det ska jag inte svära på – att upp till 10 procent av resurserna inte används till dem som ska ha hjälp, för de ska ha hjälp.

Jag förstår inte hur de borgerliga partierna kan vara så ihärdiga med att det i detta sammanhang är viktigt att pengar får gå till vinster, konsulter och reklam. Är det inte viktigt att vi är överens om att pengarna ska gå till dem som behöver dem? Det borde vara någonting som vi ska skaka hand på och se hur vi kommer åt, så att pengarna går till de individer som behöver dem och inte till konsulter och vinster. Det lovar jag att vi kommer att hålla fast vid.

Anf. 38 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Det är också viktigt att man håller sig till korrekta faktaunderlag i debatter när man redovisar varför man gör saker.

Nu slår statsministern sig för bröstet och säger: Vi har inte fattat några beslut om ändrade regler.

Nej, det är just det som jag säger. Ni har i stället via hård myndighetsstyrning sagt: Strama åt och se till att bryta utvecklingen.

Det står i regleringsbrevet att man ska se till att bryta utvecklingen vad gäller antalet timmar i assistansersättningen. Det står på första sidan, och det är den första punkten som nämns. Det är klart att det är ett beslut som syftar till någonting, nämligen att bryta utvecklingen.

När någon sedan påpekar detta säger ni att det är 3 miljarder som används till reklam och sponsring.

Sedan går man igenom samtliga rapporter som det hänvisas till av ansvarigt statsråd före debatten, under debatten och efter debatten, och den uppgiften går inte att verifiera någonstans. Då har man ett problem, och detta problem är skapat genom det beslut som ni har riktat till Försäkringskassan och som nu skapar oro runt om i landet hos människor som är i stort behov av assistans. Är siffran korrekt eller inte?

Anf. 39 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Vi ska bryta utvecklingen av *ökningen*, eftersom vi ser att ökningen har med precis detta att göra.

Om Jakob Forssmed också tror på marknadsekonomin, hur kan det då komma sig att det i en sådan här verksamhet som omfattar ungefär 16 000 individer som behöver hjälp finns 1 000 företag? Kan det möjligtvis vara något som lockar där? Jag tror det.

Jag tror också att alldeles för mycket av dessa resurser går till jurister, till reklam och till annat, och även till vinster. Det är många på detta område som gör jättefina insatser. Men det är faktiskt för lockande att också se till att pengarna går till någonting annat. Jag tycker att vi skaka hand på att det får vara slut med det. Dessa pengar ska gå till dem som de är avsedda för – punkt slut.

Regeringens satsningar på effektivare cancervård

Anf. 40 INGELA NYLUND WATZ (S):

Herr talman! I Sverige ska alla ha tryggheten att få vård i tid efter behov. Särskilt viktigt är det för dem som har riktigt allvarliga sjukdomar, till exempel cancer och olika hjärtsjukdomar.

Väntetiderna i vårt land varierar ganska avsevärt, och väldigt många får tyvärr inte vård inom vårdgarantins ramar.

Jag är naturligtvis alldeles särskilt oroad över väntetiderna i det moderatstyrda Stockholmslandstinget, brister i styrningen och dåliga och dyra upphandlingar. Och en vanskökt ekonomi har blivit vardag i Stockholmslandstinget under tio år. Nu kan väntetiderna komma att öka för att man ska klara starten av Nya karolinska sjukhuset. Bland annat kommer man nu att skjuta upp planerade operationer för cancerpatienter.

Min fråga till statsministern är därför: Hur har regeringens satsningar på effektivare cancervård, likvärdig över hela landet, hittills fallit ut, och vad vill regeringen göra mer?

Anf. 41 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tror att det är fler som delar oron över utvecklingen i Stockholms läns landsting, och det finns all anledning till det.

Människor som får tillgänglighet till vården i Sverige ger ofta uttryck för att det är en fantastisk vård. Vi måste ge detta erkännande också. Det görs otroliga insatser. Det är just tillgängligheten som är ett problem och att det inte alltid är förutsägbart vilken behandling som kommer att ske.

Det som Ingela Nylund Watz tar upp är alltså helt riktigt, nämligen att vi behöver få en mer systematiserad vård även där. Cancervården är ett sådant exempel där vi har tillfört en halv miljard kronor just för att få mer standardiserade förlopp i cancervården. Från och med att människor har fått en diagnos är det i dag alldeles för många som får vänta för länge på att behandlingen ska börja. Dessutom skiljer det mycket mellan olika landsting. Där måste vi få till en förändring.

Där dessa så kallade standardiserade förlopp är införda har det blivit betydligt bättre, och därför tänker vi fortsätta med det.

Anf. 42 MARIA FERM (MP):

Herr talman! Det sker snabba förändringar i vår omvärld just nu. Vi har kunnat bevittna en polariserad valkampanj i USA, där människors rädslor utnyttjats och där det politiska debattklimatet nått en mycket låg nivå. Trumps förslag när det gäller säkerhetspolitik, frihandel, mänskliga rättigheter och klimatpolitik är mycket oroande.

Därför skulle jag vilja fråga statsministern hur Sverige kan arbeta för att driva på för stärkta mänskliga rättigheter, ökad global säkerhet och för ett större ansvar för miljön och klimatet i denna förändrade verklighet.

Anf. 43 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tackar för en otroligt viktig fråga. Jag tror att alla nu går och funderar på hur detta val förändrar vår verklighet.

Regeringen har förberett sig noga för båda utfallen i valet. Vi har tittat på säkerhetspolitiken, klimatfrågorna naturligtvis, frihandel och andra ämnen och vad som skulle ske beroende på vilken kandidat som skulle vinna. Nu vet vi hur det gick. Vi vet också att det ännu finns mycket otydlighet i fråga om konkreta policyer från den nya administrationen. Därför fortsätter detta analysarbete, så att vi steg för steg kan följa vilka beslut som tas.

Det är alldeles klart att Sverige ska vara precis som förr. Vi ska vara mycket tydliga och raka med vad vi anser, inte minst vad gäller Agenda 2030 och Parisavtalet, och med att det här gäller att ligga i och ligga först. Vi ska göra det i samspel med EU och andra likeminded, så att vi får en riktig styrka. Här tänker vi nämligen inte ge upp.

Sveriges kampanj för en plats i FN:s säkerhetsråd

Anf. 44 KARIN ENSTRÖM (M):

Herr talman! Regeringen har vid flera tillfällen försäkrat att kampanjen för en plats i FN:s säkerhetsråd varit både sjyst och transparent.

Samtidigt framkommer det nu medieuppgifter om att statsministern själv under denna kampanj utlovat alltifrån diplomatutbildning till att hjälpa till med att internationellt mildra kritiken mot skatteparadiset Mauritius.

Det är klart att detta väcker flera frågor. Finns det uppgifter som inte har framkommit under denna kampanj? Det har getts löften om att allt ska redovisas så fort omröstningen är klar. Jag skulle vilja att statsministern lägger alla kort på bordet. Vad har statsministern och övriga statsråd egentligen lovat under denna kampanj?

Anf. 45 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Vi har inte lovat någonting. Det finns inga kort att lägga på bordet. Vi har främjat Sverige. Jag tror att jag har träffat mer än 100 stats- och regeringschefer och suttit i samtal i 20, 30 eller 40 minuter. Under 95 procent av tiden diskuterade vi hur våra länder kan samarbeta. Om vi kan främja svensk industri ger det jobb i Sverige och exportmöjligheter. Det är bra för oss.

Detta sammanfaller ofta med de utvecklingsbehov som länder i Afrika har, där det finns ganska stora behov av att se till att utveckla livsmedelsindustrin. De måste ha en mycket bättre livsmedelsindustri.

Aldrig någonsin har vi sagt: Nu gör vi en ändring av detta för att det ska passa er och passa vår kandidatur till säkerhetsrådet.

Vi fick denna plats därför att Sverige är trovärdigt. Vi är ett öppet, transparent, ärligt och hederligt land, och det tänker vi fortsätta vara.
(Applåder)

Regeringens åtgärder mot ekonomiska och sociala klyftor

Anf. 46 PETER PERSSON (S):

Herr talman och statsministern! I land efter land växer högerextrema och ibland rasistiska partier. Jag tror att det sker i skenet och spåren av ökade ekonomiska och sociala klyftor. Människor känner utanförskap och oro, och jag tror att det i en bred vänster finns en oförmåga att tala om dessa frågor. Demokraterna i USA glömde tala om klyftor. Många socialdemokratiska partier har också gjort det.

Jag undrar vilka mått och steg statsministern avser att ta för att minska de ekonomiska och sociala klyftorna i vårt land och skapa ett större mått av jämlikhet.

Anf. 47 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag delar oron vad gäller de högerextrema, och jag tror precis som Peter Persson att det handlar om klyftor, oro och rädsla. Jag har under flera år, från att jag var facklig förtroendevald till att jag blev partiordförande och statsminister, sett att det finns en oro hos människor i Sverige att just de inte ska komma med i framtidsprojektet.

Därför är det viktigt att vi gör rätt i Sverige, som jag brukar säga. Vi måste se till att ha en aktiv näringspolitik, en infrastruktur och bostäder. Det handlar om att investera i jobb men också om att människor ska kunna ta de jobb som finns. Inte minst kompetenslyftet är oerhört viktigt, för de som inte har tillräcklig utbildning måste kunna ta de jobb som finns. Vi har 100 000 jobb i dag som inte har blivit tillsatta bara beroende på detta. Det är alltså de avgörande insatserna.

Sedan behöver vi göra mycket ute i Europa och runt om i världen. Det är ett arbete regeringen redan har påbörjat i och med en social pelare i Europa och Global Deal ute i världen. Vi ska ha det bra i Sverige, och vi ska ha det bra ute i Europa och världen.

Sveriges attraktionskraft för utländska forskare

Anf. 48 BETTY MALMBERG (M):

Herr talman! Sverige har under de senaste åren satsat stort på världsledande forskningsanläggningar, såsom MAX IV och ESS i Lund. Dessa anläggningar väntas locka flera tusen gästforskare årligen, och det blir en stor möjlighet för Sverige att såväl behålla talang som rekrytera och locka hit ny internationell expertkompetens.

Därför är det också viktigt att vi verkar attraktiva när dessa personer bestämmer sig för var de ska bo. Jag tänker på frågor som skattenivåer, möjlighet för medföljande partner att få jobb och tillgång till bra skolor. Danmark gör vad de kan för att få forskarna att bosätta sig där. Folketinget ska faktiskt redan nästa vecka ta ställning till ett förslag på området, och de har dessutom redan en expertskatt som är avsevärt förmånligare än vår.

Med tanke på detta undrar jag vad statsministern och regeringen har för plan för Sverige så att vi kan bli det självklara valet för dessa experter när de väljer var de ska bo och så att de kan verka på vår sida av sundet.

Anf. 49 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är viktigt att se över att man är konkurrenskraftig. Nu är det inte bara skattenivåer som räknas, utan många andra saker räknas också. Betty Malmberg tog själv upp möjligheten att få jobb samt, inte minst, skolgången. Skolgången måste vi förbättra rejält; det tror jag att vi alla är överens om.

Man måste alltså göra en samlad bedömning, men det är ett faktum att vi har fått rejäla investeringar i Sverige. Det beror ju inte på att vi är sämst i världen utan på att vi har någonting att bidra med som folk attraheras av. Man får alltså ständigt göra en avvägning vad gäller både skatter och andra delar. Vi kan ta bara ett exempel, nämligen den barnomsorg som finns i Sverige. Den räknas som en stor fördel och finns inte på många andra håll i världen, så den är också en viktig faktor.

Helheten är alltså det viktigaste. Vi ska vara konkurrenskraftiga, för det är precis som Betty Malmberg påpekar: Detta ger oss enorma möjligheter att ligga tio år före när det gäller forskningen. Vi ska se till att ta vara på den möjligheten.

Regeringens inställning till ett turkiskt EU-medlemskap

Anf. 50 HANS LINDE (V):

Herr talman! För en vecka sedan var jag i Diyarbakir i norra Kurdistan i sydöstra Turkiet, med anledning av att man har gripit ett stort antal politiker från vänsterpartiet HDP.

Jag mötte parlamentarikern Feleknas Uca, och hon berättade att väskan står packad i hallen. Hon kan gripas när som helst och riskerar 15 års fängelse. Jag mötte fria kvinnokongressen KJA. Dagen efter mitt besök stängdes organisationen ned av de turkiska myndigheterna, och deras ordförande är redan fängslad. Jag mötte människorättsorganisationen IHD. Deras medarbetare sover nu på olika ställen varje natt för att undvika att gripas. Dessa modiga män och kvinnor hälsar att de fortsätter kampen för demokrati i Turkiet men att de behöver omvärldens stöd. De välkomnar de uttalanden som har gjorts men sa också att vi måste sätta press bakom orden.

Därför vill jag fråga statsministern: Är Sverige nu berett att frysa förhandlingarna om ett turkiskt EU-medlemskap fram till den dag då president Erdoğan släpper de politiska fångarna fria och respekterar de mänskliga rättigheterna?

Anf. 51 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Vi förfäras alla över utvecklingen vad gäller fängslade av politiska ledare, inklusive en partiledare. Tidningarnas möjligheter är begränsade, liksom civilsamhällets. Vi ser massavskedanden och så vidare. Det är en utveckling som inte är positiv.

Frågan är vad som är det effektivaste för att styra detta rätt. Jag har tidigare sagt, och jag vidhåller, att EU-medlemskapet inte innebär att man frågar ett land om det vill bli medlem eller att ett land frågar om det får bli medlem – och så blir det så. Det följer i stället en strikt ordning för vilka kapitler som i så fall ska öppnas och när de ska öppnas. Där finns även kapitler som handlar om ren rättssäkerhet, folkrätt och hur det sköts. Det innebär att det land som sköter detta rätt och implementerar de lagar som ska implementeras kommer ifråga.

Just nu ser det inte ut som att Turkiet kan komma ifråga, enbart på grund av det faktum att landet diskuterar införande av dödsstraff.

Drivmedelsskattens effekter för landsbygden

Anf. 52 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! Jag vill fråga statsministern vad han och regeringen avser att göra för att villkoren för människor i Sverige ska bli bättre oavsett om man bor på landsbygden, utanför tätorten eller i staden.

Jag frågar detta eftersom regeringen har aviserat en höjning av skatten på drivmedel. Detta är något som ovillkorligen slår mot landsbygden. Fler människor riskerar att flytta därifrån därför att plånboken inte räcker. Till följd av detta blir det svårare för kommunerna och landstingen att hålla ned skattesatserna, och närservicen flyttar. Cirkeln blir väldigt ond, och den blir svår att bryta. Jag undrar om regeringen faktiskt har tänkt på dessa negativa effekter för boende på landsbygden.

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att människor ska välja – och ha en möjlighet – att stanna kvar på landsbygden?

Anf. 53 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är många frågor som har betydelse för om landsbygden ska utvecklas eller inte. Jag är född på landet och uppväxt på landet, och jag kommer att göra vad jag kan för att se till att landsbygden kan utvecklas. Hela Sverige behövs nämligen. Stockholm, vår huvudstad, är vacker och fantastisk. Den behövs – men vi behöver hela landet.

Det är därför vi nu satsar mycket mer på bland annat Landsbygdsprogrammet. Det måste finnas en service som är tillgänglig. Det gäller macken, livsmedelshandeln och annat. Det gäller också bredbandsutbyggnad, som vi lägger till för att landsbygden ska ha samma resurser som andra ställen. Man ska kunna verka runt om i hela landet. Vi håller också på och arbetar med ett skogsprogram. Skogen kan vi göra mycket mer av, och jag är helt övertygad om att skogsjobben inte kommer att hamna i Stockholms city utan ute i landet. Även vår livsmedelsproduktion ska utvecklas, vilket kommer att göra mycket för bönderna och jordbruket.

Vi har också andra teman på gång för att se till att stärka landsbygdens möjligheter. Hela Sverige ska leva, och hela Sverige ska utvecklas.

Anf. 54 SHADIYE HEYDARI (S):

Herr talman och statsministern! I vårt land har vi för många barn som inte går i skolan, så kallade hemmasittande eller hemmasittare. Detta är ofta resultatet av ett långt utanförskap som eleven har upplevt i skolan. Man passar inte in i miljön, ingenting är roligt längre och man känner sig ensam och drar sig undan. Så börjar utfrysningen, som ett tyst och långsamt lidande som ofta varken syns eller hörs.

Det är oacceptabelt att vi har barn i sjuårsåldern som säger att hon eller han inte längre vill leva eller isolerar sig i hemmet. När en sextonåring går ut skolan utan godkänt i ett enda ämne har man redan låtit det gå alldeles för långt. Ett barn som inte går i skolan på grund av psykisk ohälsa eller mobbning påverkar också 100 personer i sin närmaste omgivning negativt genom sjukskrivningar, påverkan på syskon och annat.

Statsministern! Vi har skolplikt i skolan. Vad kan regeringen göra för att alla barn ska kunna gå i skolan, få undervisning och inte hamna i utanförskap?

Anf. 55 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Detta är ett misslyckande. Varje barn som blir hemma på det här sättet är ett misslyckande, oavsett vad det beror på – många gånger beror det på mobbning. Därför måste vi se till att allmänt föra till mer resurser till skolan. Detta gör vi också. Fler vuxna i skolan innebär att barn har fler vuxna runt om sig.

Vi tillför även resurser till elevhälsan. Det har visat sig att barn- och ungdomspsykiatri också har väldigt hög arbetsbelastning, därför att det kommer för många direkt från skolan. Elevhälsan måste stärkas. Vi ska naturligtvis också jobba med värdegrundsfrågor.

Just för de elever som tas upp här har vi tillsatt en speciell utredning som går under namnet *Att vända frånvaro till närvaro*. Där analyseras noga vad detta beror på. Vilka faktorer rör det sig om, och vad ska vi göra för att dessa barn inte ska vara hemma? Dessa barn ska också gå i skolan, tillsammans med sina kamrater, och få kunskaper som tar dem framåt i livet.

Regeringens syn på Nord Stream 2 och Gotland

Anf. 56 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! För några månader sedan hade Sverige och statsministern besök av USA:s vicepresident Joe Biden. Som ni alla vet hade han egentligen bara ett enda budskap: *It's a bad deal!* Det han menade var att Nord Stream är dåligt för Europa och för Sverige. Det är dåligt för oss att utöka beroendet av rysk gas.

Även statsministern uttryckte att han var bekymrad, och regeringen har därefter flera gånger sagt att detta inte är något bra. Det har visat sig att detta är ett sätt för Ryssland att utöka sin militära och ekonomiska makt över Sverige och Europa.

Då kommer vi till frågan: Vad gör Sverige? Man skrev inte under brevet till kommissionen, vilket man kunde ha gjort. Men frågan gäller nu

Gotland. ÖB har varit väldigt tydlig med att detta är dåligt, och han har avrått. Finns det egentligen något annat för regeringen att göra än att lyssna på ÖB och säga nej? Måste inte regeringen lämna ett negativt besked där?

Prot. 2016/17:30
17 november

Statsministerns
frågestund

Anf. 57 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag vet inte om frågan gäller Slite hamn eller Nord Stream i dess helhet. Vad gäller Nord Stream tror jag att vi alla vet, vid det här laget, att landets möjligheter att besluta i någon annan riktning är väldigt begränsade. Vi håller just nu på att titta på den formella ansökan och huruvida den är komplett och korrekt. Sedan måste den naturligtvis skickas ut på remiss.

Men eftersom denna ledning inte ska dras genom vårt territorialvatten, utan i den ekonomiska zonen, finns det en internationell lag och en svensk lag att förhålla sig till. Detta ger mycket begränsad makt för Sverige ensamt.

Därför är det viktigt med EU-perspektivet, exempelvis vad gäller tillgängligheten till energi eller att man inte blir beroende av någon. Det kan också handla om säkerhetsfaktorer eller om Ukrainas situation – jag pratade med president Porosjenko för inte så länge sedan om precis detta. Det handlar om det samlade EU-perspektivet. Vad gäller Gotland har jag nyss svarat Liberalernas partiledare Jan Björklund.

De säkerhetspolitiska konsekvenserna av presidentvalet i USA

Anf. 58 ISABELLA HÖKMARK (M):

Herr talman! Friheten segrade för 25 år sedan. Europa återförenades och miljoner människor blev fria medborgare. Två viktiga förutsättningar har präglat denna väg till frihet: EU och Nato. Under dessa 25 år har EU fungerat som en kraft för att integrera ekonomier och gjort nya demokratier till självklara delar av Europa. Nato har under samma tid gett den europeiska fredsordningen stabilitet, tack vare det amerikanska engagemanget.

Nu hotas dock delar av detta. Med valet av Trump riskeras grunden för vår stabilitet och säkerhet. Det är stor risk för att den transatlantiska länken försvagas och att det inte går att bygga svensk säkerhet runt den. Det finns också risk för ryska påtryckningar på de baltiska staterna.

Då undrar jag: Vilken oro känner statsministern över detta, och vilka åtgärder avser statsministern att vidta?

Anf. 59 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Som jag sa hade regeringen förberett sig för båda utslagen i presidentvalet. Det var helt nödvändigt att göra detta, även om man hade önskat sig ett annat utfall. Nu är det dock verklighet, och därför är analysen påbörjad också när det gäller säkerhetsfrågor och vad som nu kommer att ske.

Det är för tidigt att dra för långtgående slutsatser – nu måste vi följa vad den tillträdande administrationen beslutar när man fördjupar och preciserar sin policy. Vi får se vad detta kommer att innebära.

Uttalandet som gjordes under valkampanjen om artikel 5 – att denna kanske inte skulle gälla beroende på om ett Natomedlemsland hade betalat tillräckligt mycket för försvarsutgifter – är oroande. Det är naturligtvis

oroande om man har en annan syn på den transatlantiska länken. Men vi vet ännu inte vilka slutsatser administrationen landar i, för det finns krafter – inte minst i det republikanska partiet – som vill ha en bra transatlantisk länk. Låt oss därför avvakta, men visst finns det anledning för oss att vara mycket uppmärksamma.

Insatser för jämlikhet och jämställdhet

Anf. 60 EVA LINDH (S):

Herr talman! Skillnader i ohälsa förklaras oftast i hög grad med ekonomisk ojämlikhet. Mer jämlika länder har inte bara bättre hälsa utan också färre sociala problem. Människor i jämlika samhällen mår bättre än människor i ojämlika samhällen.

Men det är inte bara vår hälsa som blir bättre och vårt välbefinnande som blir större av att vi lever i mer jämställda länder. Även tillväxtpotentialen är större i jämlika samhällen. Bland andra OECD slog i en rapport fast att åtgärder för att minska ojämlikheten är verktyg för att stärka en hållbar tillväxt.

Insatser för detta gör alltså samhällen mer rättvisa och förbättrar människors hälsa och välmående samtidigt som de stärker samhällenas ekonomi. Sverige rankas fortfarande som socialt mest rättvist, men under många år ökade orättvisorna och ojämlikheten. Vilka insatser gör regeringen för att stärka Sverige som ett mer jämställt och jämlikt samhälle?

Anf. 61 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Eva Lindh gör en viktig analys. Vi har gått från en situation där jämlikhet sågs som ett problem inom den allmänna ekonomikåren – också internationellt – till att jämlikhet ses som en förutsättning för en hållbar tillväxt. Där är vi nu. Detta är vad experterna står för, och det ska vi ta fasta på. Vi har ett momentum nu.

Jag ska nämna några konkreta åtgärder. Vi har till exempel höjt skatten för människor som tjänar under 50 000, för att se till att vi får mer intäkter till den gemensamma välfärden. Vi har förbättrat villkoren för dem som har det allra sämst. Vi har sänkt skatten för pensionärer. Det blir förhållandevis störst skillnad för dem som tjänar minst. Vi har höjt bostadstillägget. Vi har tagit bort den bortre parenteserna i sjukförsäkringen, och vi har även förbättrat arbetslöshetsförsäkringen.

Jag tror dock att den största omfördelningen som vi gör är den som rör den generella välfärden. Vi har tillfört resurser till skolan, sjukvården och äldreomsorgen. Jag tror att detta gör stor skillnad för människor som har det lite svårare.

Protestbrevet mot Nord Stream 2

Anf. 62 HANS WALLMARK (M):

Herr talman! Statsministern sa att hans största dubier handlade om att Socialdemokraterna på Gotland tänkte hyra ut Slite hamn till ryska intressen. Mina största dubier handlar om projektet Nord Stream 2 i sig självt. Man kan då fundera på vad som går att göra mot detta projekt. Jag tycker att det finns goda skäl att argumentera emot Nord Stream 2. Ett skäl är att

det strider mot EU:s energiunion. Ett annat skäl är det försämrade säkerhetsläget i Östersjöområdet. Ett tredje skäl är att det handlar om att kringgå Ukraina så att de inte ska tjäna några pengar på transittrafiken mellan Ryssland och EU.

Min partigrupp väckte frågor om detta i samband med Nordiska rådet i Köpenhamn, som statsministern var med på. Det finns ett stort intresse för Nord Stream 2 överlag.

För ett halvår sedan fick Sverige ett erbjudande om att skriva under ett brev mot Nord Stream 2, som flera länder – bland andra Estland, Lettland och Litauen – hade undertecknat. Statsministern och statsrådsberedningen avvisade detta brev efter sex dagars betänketid. På vilka grunder ville inte Sverige och Sveriges statsminister, tillsammans med andra länder, underteckna ett brev i kampen mot Nord Stream 2?

Anf. 63 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Ett brev kan betyda mycket, men att det ska tillskrivas en sådan avgörande betydelse förvånar mig. Detta brev har inte någon sådan betydelse. Det var flera länder som valde att inte skriva under det brevet. Vi för redan denna diskussion med kommissionen. Där har vi begärt en översyn och analys från kommissionen för att få reda på vad det hela innebär. Detta rör precis de frågor som Hans Wallmark redogör för.

Det är just därför det är viktigt att se att detta är en EU-fråga, vad gäller allt från tillgänglighet och beroende i energiförsörjningen till Ukrainas roll, miljöfrågor och annat. Denna diskussion med kommissionen pågår. Trycket ska finnas på kommissionen att göra detta, och det avgörs inte av huruvida man undertecknar ett brev eller inte. Det var flera länder som inte undertecknade brevet, men samma bedömning görs ändå. Vi måste analysera detta ur ett EU-perspektiv.

Förutsättningarna för små och medelstora företag

Anf. 64 HANNA WESTERÉN (S):

Herr talman! Jag kommer från Gotland, ett dynamiskt småföretagarlän. Jag är därmed väl medveten om att majoriteten av företagen, både på Gotland och i övriga Sverige, är just små företag.

Företag med 0–49 anställda utgör 99 procent av samtliga företag i Sverige och svarar för ungefär 45 procent av totalt antal anställda. Näringslivet i Sverige består till stor del av små och medelstora företag, och de sysselsätter tillsammans betydligt fler arbetstagare än de stora företagen. Förändringar för de här företagen, även av lite mindre karaktär, motsvarar höga absoluta tal. Potentialen för de här företagen att medverka till högre sysselsättning i Sverige bör därför vara mycket hög.

Därför undrar jag hur regeringen arbetar för att öka incitamenten för småföretagare att anställa och få fler i jobb.

Anf. 65 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Ja, det är helt rätt att småföretagen är viktiga och kommer att öka i betydelse. Jag tycker dock att man ska se små och medelstora företag ihop, för ofta hör de ihop på ett eller annat sätt. Men småföretagen spelar en allt större roll.

Prot. 2016/17:30

17 november

Statsministerns
frågestund

Generellt är det viktigt för småföretag att hitta rätt utbildade människor. Det är många i dag som inte gör det och helt enkelt inte kan anställa. De kan inte ta den där ytterligare ordern därför att det inte finns rätt utbildat folk.

Det är därför vi satsar så mycket på kunskapslyftet med, fullt utbyggt, 70 000 platser. Det är klart att det har stor betydelse. Också de investeringar som görs, inte minst i bostäder och infrastruktur, kommer att ha stor betydelse. Därutöver gör vi en mycket stor satsning på det statliga riskkapitalet, som blir mer tillgängligt för små företag. Vi gör en rejäl ökning av Almis möjligheter att ge lån till de små företag som behöver det.

Omlokalisering av EU:s läkemedelsmyndighet EMA till Sverige

Anf. 66 JENNY PETERSSON (M):

Herr talman! Storbritannien hade en folkomröstning den 23 juni. Lämnasidan vann, och Brexit blev ett faktum.

Jag har vid flera tillfällen i skriftliga frågor efterfrågat regeringens strategi och arbete för omlokalisering av EU:s läkemedelsmyndighet EMA från London till Sverige, för Sverige som värdland för EU-myndigheten EMA skulle påverka life science-sektorn jättepositivt i Sverige. Oavsett regering har vi satsat på den här sektorn med medicinsk forskning, samverkansprocesser och samordning mellan olika sektorer för att få ökad synergi. Om EMA skulle omlokaliseras hit skulle det innebära fler möjligheter för Sverige.

Är det statsministerns mening att Sverige bör arbeta för att få EMA till Sverige och i så fall på vilket sätt? Ni har ett jättestort ansvar för att få EMA hit.

Anf. 67 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Ja, det är det. Vi tycker att Sverige bör ligga bra till. Det finns några riktigt tuffa konkurrenter ska vi dock veta; det är fler som vill ha detta. Men jag tycker absolut att Sverige ska ha den ambitionen, för vi har i grund och botten en stark life science-sektor, och det ska vi ha också fortsatt. Det är därför vi satsar speciellt på life science. Det gör vi naturligtvis genom att diskutera och föra fram våra fördelar som land, och vi gör det genom att ytterligare förstärka synen på life science som stark i Sverige. Det är därför vi för dit mer resurser och för samtal med näringslivet.

Vi pratar med näringslivet, och vi pratar naturligtvis också med dem utanför landet som vi ska prata med. Vi ser hela tiden över hur vi kan förstärka life science-sektorn.

Jag ser en stor möjlighet till detta, men vi ska vara medvetna om att det som sagt är en tuff konkurrens, för det är fler som vill ha myndigheten. Vi ska göra vårt bästa.

Anf. 68 TALMANNEN:

Jag ber att få tacka statsministern och deltagande ledamöter för att ni har deltagit i denna frågestund.

§ 7 Bordläggning

Prot. 2016/17:30

17 november

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2016/17:41 Maskeringsförbud vid idrottsarrangemang

§ 8 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 16 november

2016/17:126 Rättslig prövning av skogsavverkning

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet *Sven-Erik Bucht* (S)

2016/17:127 Nya regler för underhållsstöd

av *Tina Ghasemi* (M)

till socialförsäkringsminister *Annika Strandhäll* (S)

2016/17:128 Försäkringskassans nya regler om underhållstödet

av *Lotta Finstorp* (M)

till socialförsäkringsminister *Annika Strandhäll* (S)

2016/17:129 Otydliga regler för delningsekonomi

av *Cecilie Tenfjord-Toftby* (M)

till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

§ 9 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 16 november

2016/17:324 Skogens roll för friluftslivet

av *Sten Bergheden* (M)

till kultur- och demokratiminister *Alice Bah Kuhnke* (MP)

§ 10 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 16 november

2016/17:276 Friluftslivet och socialavgiftslagen

av *Saila Quicklund* (M)

till miljöminister *Karolina Skog* (MP)

2016/17:275 Statens mål för friluftspolitiken

av *Saila Quicklund* (M)

till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

- 2016/17:278 Avfolkningen av landsbygden**
av *Margareta Cederfelt* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)
- 2016/17:280 Förändringar i de kommunala utjämningsystemen**
av *Åsa Eriksson* (S)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)
- 2016/17:290 Demokratiskt valda partiers rätt att lämna budgetförslag**
av *Markus Wiechel* (SD)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)
- 2016/17:283 Kartläggning av fastighetsköp**
av *Hans Wallmark* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)
- 2016/17:287 Nationella kvalitetsregistrens framtid**
av *Jenny Petersson* (M)
till statsrådet Gabriel Wikström (S)
- 2016/17:294 Kontroll av kosttillskott**
av *Saila Quicklund* (M)
till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)
- 2016/17:293 En jämställd sponsring av elitidrotten**
av *Saila Quicklund* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)
- 2016/17:291 Orättvisa villkor inom idrotten**
av *Eva-Lena Jansson* (S)
till statsrådet Gabriel Wikström (S)
- 2016/17:302 Drönarföretagens svårigheter efter ny dom**
av *Johan Löfstrand* (S)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2016/17:300 Skärpta straff för allvarliga våldsbrott**
av *Beatrice Ask* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2016/17:299 Lagstiftningen mot droghandel**
av *Jamal El-Haj* (S)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)
- 2016/17:301 Underlättande för forskning**
av *Jenny Petersson* (M)
till statsrådet Gabriel Wikström (S)
- 2016/17:298 Specificering och redovisning av läkemedelsförmånen**
av *Jenny Petersson* (M)
till statsrådet Gabriel Wikström (S)
- 2016/17:303 Treårig tandhygienistutbildning**
av *Barbro Westerholm* (L)
till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)
- 2016/17:297 Oklart underlag gällande beslut om personlig assistans**
av *Cecilia Widegren* (M)
till statsrådet Åsa Regnér (S)
- 2016/17:305 Försvarsmaktens kostnader för statsflyget**
av *Hans Wallmark* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 15.04.

Prot. 2016/17:30
17 november

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.39 och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 4 Svar på interpellation 2016/17:90 om tillämpning av utvidgat strandskydd.....	2
Anf. 1 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	2
Anf. 2 ROLAND GUSTBÉE (M).....	3
Anf. 3 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	3
Anf. 4 ROLAND GUSTBÉE (M).....	4
Anf. 5 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	5
Anf. 6 ROLAND GUSTBÉE (M).....	5
Anf. 7 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	5
§ 5 Svar på interpellation 2016/17:104 om regeringens ställningstagande till det svenska skogsbruket.....	6
Anf. 8 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	6
Anf. 9 ESKIL ERLANDSSON (C).....	7
Anf. 10 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	8
Anf. 11 ESKIL ERLANDSSON (C).....	9
Anf. 12 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	9
Anf. 13 ESKIL ERLANDSSON (C).....	10
Anf. 14 Miljöminister KAROLINA SKOG (MP).....	10
Ajournering.....	11
Återupptaget sammanträde.....	11
§ 6 Statsministerns frågestund	11
Anf. 15 TALMANNEN	11
<i>Tillfälliga uppehållstillstånd</i>	<i>11</i>
Anf. 16 ANNA KINBERG BATRA (M).....	11
Anf. 17 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	11
Anf. 18 ANNA KINBERG BATRA (M).....	12
Anf. 19 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	12
<i>Regeringens framtida migrationspolitik.....</i>	<i>12</i>
Anf. 20 JIMMIE ÅKESSON (SD).....	12
Anf. 21 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	13
Anf. 22 JIMMIE ÅKESSON (SD).....	13
Anf. 23 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	13
<i>Den nationella samordningen mot hedersrelaterat våld och förtryck</i>	<i>14</i>
Anf. 24 ANNIE LÖÖF (C)	14
Anf. 25 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	14
Anf. 26 ANNIE LÖÖF (C)	15
Anf. 27 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	15
<i>Åtgärder mot otrygga anställningar.....</i>	<i>16</i>
Anf. 28 JONAS SJÖSTEDT (V).....	16
Anf. 29 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	16
Anf. 30 JONAS SJÖSTEDT (V).....	17
Anf. 31 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	17
<i>Uthyrning av hamnen i Slite till ryska staten.....</i>	<i>17</i>

Anf. 32 JAN BJÖRKLUND (L).....	17
Anf. 33 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	18
Anf. 34 JAN BJÖRKLUND (L).....	18
Anf. 35 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	19
<i>Regeringens påstående om resursanvändningen inom LSS</i>	19
Anf. 36 JAKOB FORSSMED (KD).....	19
Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	20
Anf. 38 JAKOB FORSSMED (KD).....	20
Anf. 39 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	21
<i>Regeringens satsningar på effektivare cancervård</i>	21
Anf. 40 INGELA NYLUND WATZ (S).....	21
Anf. 41 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	21
<i>Klimatfrågor, mänskliga rättigheter och global säkerhet</i>	22
Anf. 42 MARIA FERM (MP)	22
Anf. 43 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	22
<i>Sveriges kampanj för en plats i FN:s säkerhetsråd</i>	22
Anf. 44 KARIN ENSTRÖM (M).....	22
Anf. 45 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	22
<i>Regeringens åtgärder mot ekonomiska och sociala klyftor</i>	23
Anf. 46 PETER PERSSON (S)	23
Anf. 47 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	23
<i>Sveriges attraktionskraft för utländska forskare</i>	23
Anf. 48 BETTY MALMBERG (M).....	23
Anf. 49 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	24
<i>Regeringens inställning till ett turkiskt EU-medlemskap</i>	24
Anf. 50 HANS LINDE (V).....	24
Anf. 51 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	25
<i>Drivmedelsskattens effekter för landsbygden</i>	25
Anf. 52 MARGARETA CEDERFELT (M).....	25
Anf. 53 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	25
<i>Barn som inte går i skolan</i>	26
Anf. 54 SHADIYE HEYDARI (S).....	26
Anf. 55 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	26
<i>Regeringens syn på Nord Stream 2 och Gotland</i>	26
Anf. 56 MIKAEL OSCARSSON (KD).....	26
Anf. 57 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	27
<i>De säkerhetspolitiska konsekvenserna av presidentvalet i USA</i>	27
Anf. 58 ISABELLA HÖKMARK (M).....	27
Anf. 59 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	27
<i>Insatser för jämlikhet och jämställdhet</i>	28
Anf. 60 EVA LINDH (S)	28
Anf. 61 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	28
<i>Protestbrevet mot Nord Stream 2</i>	28
Anf. 62 HANS WALLMARK (M)	28
Anf. 63 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	29
<i>Förutsättningarna för små och medelstora företag</i>	29
Anf. 64 HANNA WESTERÉN (S)	29
Anf. 65 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	29
<i>Omlokalisering av EU:s läkemedelsmyndighet EMA till Sverige</i>	30
Anf. 66 JENNY PETERSSON (M).....	30

Prot. 2016/17:30
17 november

Anf. 67 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	30
Anf. 68 TALMANNEN	30
§ 7 Bordläggning.....	31
§ 8 Anmälan om interpellationer	31
§ 9 Anmälan om fråga för skriftligt svar	31
§ 10 Anmälan om skriftliga svar på frågor	31
§ 11 Kammaren åtskildes kl. 15.04.	33

Tryck: Elanders, Vällingby 2016